

ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ (มาตรา 157)

จากที่เราติดตามข่าวที่สำนักงาน ป.ป.ช. เข้าตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีมูลเข้าข่ายว่ากระทำการทุจริตประพฤติมิชอบต่อหน้าที่ราชการ และต้องดำเนินการกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งทางอาญา ทางละเมิด และทางวินัย โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเบิกจ่ายงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานรัฐ ฉบับนี้เราจะมาทำความเข้าใจในส่วนของการดำเนินการทางอาญาว่า เมื่อมีการฟ้องร้องดำเนินคดี ศาลจะมีหลักในการพิจารณาพิพากษาว่าการกระทำลักษณะใดที่เข้าข่ายว่าเป็นการกระทำความผิดตามมาตรา 157 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งตามมาตรานี้เราอาจจะทราบกันมาบ้างแล้วว่า ได้มีการตีความผู้เข้าข่ายกระทำความผิด กล่าวคือ เจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตเพื่อประโยชน์ที่มิควรได้ เช่น ผู้มีหน้าที่กระทำการบางสิ่งบางอย่างโดยมีเจตนาเพื่อเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อผู้รับเหมา หรือการเอื้อประโยชน์ในการสอบบรรจุข้าราชการ และอีกหลาย ๆ เรื่อง แต่การกระทำบางเรื่องที่เจ้าหน้าที่กระทำลงไปตามหน้าที่ด้วยเพราะต้องการเอื้อประโยชน์ให้กับหน่วยงานรัฐโดยถูกต้องตามกฎหมาย แม้การกระทำดังกล่าวจะทำให้เกิดความเสียหายก็ไม่ใช่ว่าจะถือเป็นความผิดทางอาญาเสมอไป

ท่านก็คงอยากทราบกันแล้วว่า กรณีใด เมื่อใดบ้างที่จะถือว่าเป็นเป็นการกระทำความผิดตามมาตรา 157 ของเจ้าพนักงานตามที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ เมื่อเป็นการปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต เมื่อมีการปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด อาจจะแฝงไปด้วยเจตนาถั่นแกลังก็ได้ เช่น ไม่ชอบข้าราชการคนหนึ่งเมื่อต้องพิจารณาอนุญาต/อนุมัติเรื่องใดของข้าราชการรายนี้ก็จะพิจารณาให้ล่าช้าเกินสมควร หรือไม่อนุมัติโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร พิจารณาดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการโดยผู้นั้นไม่ได้มีมูลว่ากระทำความผิด กรณีเช่นนี้ถือว่าเป็นผู้มีอำนาจแต่ใช้อำนาจโดยมิชอบ

ต่อมาหากพบว่ามีเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของท่านปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ และเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นหรือกับหน่วยงานรัฐ หน่วยงานนั้นต้องดำเนินการอย่างไร และจะมีหลักการพิจารณาในแต่ละกรณีเช่นใดว่ากระทำผิดตาม มาตรา 157 หรือไม่ อาทิเช่น ถ้าพบว่า 1) เจ้าหน้าที่ในสังกัดปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ มีผู้ได้รับความเสียหาย แต่เชื่อว่าไม่มีการทุจริตหรือการกลั่นแกล้งผู้ใด เจ้าหน้าที่รายนี้ไม่ผิดตาม มาตรา 157 หรือ 2) กรณีเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งโดยใช้ดุลพินิจที่มิชอบ แต่เชื่อว่าไม่มีการทุจริต หรือการกลั่นแกล้งผู้ใด แม้คำสั่งดังกล่าวจะถูกศาลสั่งให้เพิกถอน ก็ไม่เป็นความผิดตาม มาตรา 157 เช่นกัน หรือ 3) กรณีเจ้าหน้าที่มีเจตนากระทำลงไปจริง แต่กระทำไปโดยมุ่งที่จะบรรเทา ความเดือดร้อนของประชาชนอาจจะอยู่ในช่วงสถานการณ์ฉุกเฉินต้องช่วยประชาชนอย่างใด อย่างหนึ่ง ถึงแม้ไม่มีระเบียบรองรับ ก็ถือว่าไม่ผิดตาม มาตรา 157 เช่น สถานการณ์เกิด โรคระบาดร้ายแรงโควิด 19 ที่ผ่านมา หรือ 4) กรณีที่หัวหน้าส่วนราชการพบว่ามี การดำเนินการเรื่องใดไม่ถูกต้อง แต่ละเว้นไม่สั่งการแก้ไขให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการให้ถูกต้องตาม ระเบียบ เจ้าหน้าที่หรือหัวหน้าส่วนราชการไม่เจตนาทุจริต ไม่มีการกลั่นแกล้ง ก็ยังถือว่า ไม่เป็นความผิดตาม มาตรา 157 เป็นต้น แต่การพิสูจน์หลักฐานบางครั้งแม้จะพบว่าไม่มีการ แสวงหาประโยชน์เพื่อตนเอง ไม่มีการรับเงินหรือสินบนใด ๆ แต่พบว่า แสวงหาประโยชน์ให้ผู้อื่น โดยมิชอบ ก็อาจเป็นความผิดตาม มาตรา 157 ได้

แต่ถึงแม้ว่าหน่วยงานจะตรวจสอบหรือพิจารณาแล้วเห็นว่า การกระทำของ เจ้าหน้าที่ไม่เข้าองค์ประกอบที่จะเป็นความผิดตาม มาตรา 157 ที่ต้องดำเนินคดีอาญา แต่หน่วยงานยังคงมีหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิด และความผิด ทางวินัยต่อไป โดยอาจไม่ต้องผูกพันผลทางอาญาแต่อย่างใด เพราะความผิดทางวินัยหรือ ความผิดทางละเมิดไม่จำเป็นต้องผิดตาม มาตรา 157 นั้นเอง และหากเป็นกรณีที่มีความผิด ทางอาญาด้วย หน่วยงานก็ยังสามารถจะดำเนินการทางละเมิดและทางวินัยโดยที่ไม่ต้องรอผล ทางคดีอาญาก็ย่อมทำได้ ซึ่งผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนเรื่องดังกล่าวจะพิจารณาเป็นกรณี ไปว่า ควรรอ หรือไม่ควรรอผลทางคดีอาญาในการนำมาประกอบการพิจารณา นั้นเอง...